

- (۱) سنت های الهی را تعریف کنید. بر اساس تقدیر الهی، جهان خلقت قانونمند است و پدیده های آن در دایره ی قوانین خاصی مسیر تکاملی خود را می پیمایند. این قانونمندی اختصاص به پدیده های طبیعی ندارد و زندگی فردی و اجتماعی انسان را در بر می گیرد. قرآن کریم این قوانین را با عنوان [سنت های الهی] یاد کرده و مردم را به شناخت آنها، به خصوص سنت های مربوط به زندگی انسان دعوت نموده است.
- (۲) شناخت قوانین جهان خلقت چه فوایدی دارد؟ سبب آشنایی ما با نشانه های الهی و نیز بهره گرفتن از طبیعت می شود.
- (۳) شناخت قوانین و سنت های حاکم بر زندگی انسان ها چه فوایدی دارد؟ موجب نگرش صحیح ما نسبت به تلخی ها و شیرینی ها، شکست ها و موفقیت ها، بیماری و سلامت و به طور کلی حوادث زندگی می شود. و بالاخره این شناخت در روابطمان با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران تأثیر بسزایی دارد.
- (۴) * سنت ابتلاء را تعریف کنید. ابتلا در لغت به معنای امتحان است و در اصطلاح دینی به معنای قرار دادن فرد در شرایط و موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد. امتحان خداوند علیم برای آگاه شدن از درون افراد نیست، بلکه برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعداد ها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.
- (۵) تفاوت میان امتحان الهی و امتحان بشری چیست؟ در امتحان بشری ما غالباً از حقیقت درون افراد بی خبر هستیم و می کوشیم تا از طریق امتحان کردن آنها به آگاهی لازم برسیم؛ ولی امتحان خداوند علیم برای آگاه شدن از درون افراد نیست، بلکه برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعداد ها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.
- (۶) * سنت ابتلاء عامترین و فراگیرترین قانون خداوند است که ثابت و همیشگی است.
- (۷) کدام دسته از انسان ها همواره در معرض امتحان و آزمایش اند؟ همه ی انسان ها در همه دوران ها
- (۸) * هویت و شخصیت انسان ها با چه چیزی شناخته و ساخته می شود؟ سنت ابتلاء
- (۹) چه چیزی موجب رشد و کمال و چه چیزی موجب عقب ماندگی و خسران ما می شود؟ عمل درست، رشد و کمال، و عمل غلط عقب ماندگی و خسران ما را به دنبال دارد.
- (۱۰) موفقیت در هر مرحله ای از امتحان الهی سبب چه چیزی می شود؟ ورود فرد به مرحله ی برتر
- (۱۱) موفقیت در هر مرحله ای از امتحان الهی با ذکر مثال توضیح دهید. اگر انسان ایمان به خداوند و بندگی او را اعلام کند، بنا به «سنت ابتلاء»، وارد امتحان ها و آزمایش های خاص آن می شود و به میزانی که در آزمون های اولیه سربلند بیرون بیاید، قدم در آزمون بعدی می گذارد و برای کسب کمالات برتر آماده می شود.
- (۱۲) حدیث | اِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِيْ اِيْمَانِهٖ زِيدَ فِيْ بَلَائِهٖ | شامل چه کسانی می شود و بیانگر چیست؟ کسانی که ایمان خود به خداوند و راه هدایت الهی را اعلام می کنند، وارد آزمایش های ویژه و خاص می شوند. این حدیث درباره ی رابطه ی مراتب ایمان و مراتب امتحان است (سنت ابتلاء).
- (۱۳) * امام صادق (ع) در حدیث | ..... كُلَّمَا زِيدَ فِيْ اِيْمَانِهٖ زِيدَ فِيْ بَلَائِهٖ | افزایش مراتب ایمان را با چه چیزی مرتبط می داند؟ افزایش امتحان الهی
- (۱۴) خداوند با چه چیزی ما را امتحان می کند؟ او با هر امر خیر یا شری ما را می آزماید؛ بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر یا مادر، بارش باران یا وقوع خشکسالی و به طور کلی هر حادثه شیرین یا تلخ، مواد امتحانی ما به حساب می آیند.

- (۱۵) *سنت امداد عام الهی را تعریف کنید + وقتی انبیاء مردم را به دین الهی فرا می خوانند، مردم در برابر آنها دو دسته می شوند، دسته ای به ندای حق پاسخ مثبت می دهند و دسته ای لجابت می ورزند و در مقابل حق می ایستند (۵/۰) خداوند، سنت خود را بر این قرار داده که هر کس هر راهی را برگزید، بتواند از همین امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده است به پیش رود و باطن خود را آشکار کند. (۵/۰)
- (۱۶) مردم در برابر دعوت انبیا به دین الهی به چند دسته تقسیم می شوند؟ الف) دسته ای به ندای حقیقت پاسخ مثبت می دهند و هدایت الهی را می پذیرند. ب) دسته ای لجابت ورزیده و در مقابل حق می ایستند.
- (۱۷) امکاناتی که خداوند در اختیار انسان برای آشکار کردن باطن خود قرار داده است شامل چه می باشند؟ قدرت اراده، توان جسمی و فکری. امکانات موجود در جهان خلقت
- (۱۸) خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته ها و هدف های هر دو گروه حق و باطل را فراهم کرده است.
- (۱۹) کسی که راه حق را برمی گزیند لوازم و امکانات رسیدن به حق را می یابد و مراتب کمال را می پیماید .
- (۲۰) کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می کند همان را به دست می آورد. (ص/غ)
- (۲۱) پذیرش حق یا دنیا برای افراد چگونه است؟ کسی که راه حق را برمی گزیند لوازم و امکانات رسیدن به حق را می یابد و مراتب کمال را می پیماید و کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می کند همان را بدست می آورد. البته اینان عواقب زیانبار تصمیم غلط خود را در آخرت مشاهده خواهند کرد.
- (۲۲) قرآن کریم درباره ی روی آوردن افراد به دنیا و لذت های دنیوی چه می فرماید؟ کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند، حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می دهیم و کم و کاستی نخواهند دید. اما اینان در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هر چه در دنیا کرده اند بر باد رفته و آنچه را انجام می دهند، باطل است.
- (۲۳) *سنت امداد خاص (توفیق الهی) در اصطلاح دینی را تعریف کنید. در اصطلاح دینی، توفیق به معنای آسان نمودن است؛ یعنی همراه با سعی و تلاشی که انسان از خود نشان می دهد، خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می سازد که وی بتواند آسانتر به مقصد برسد که « توفیق الهی» نام دارد.
- (۲۴) *مفهوم سنت امداد خاص (توفیق الهی) و یکی از جلوه های آن را توضیح دهید.
- (۲۵) « توفیق الهی» شامل حال چه کسانی است؟ شامل حال کسانی می شود که با نیت پاک، قدم در راه حق می گذارند .
- (۲۶) *جلوه هایی از امداد خاص الهی به مومنان را بنویسید. الف) نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت ب) ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مومن مانند یافتن دوست خوب
- (۲۷) *خداوند دست چه کسی را می گیرد و او را حمایت و پشتیبانی می کند؟ انسان تلاشگر و مجاهد
- (۲۸) *حمایت خداوند از انسان تلاشگر و مجاهد = سنت توفیق الهی
- (۲۹) * بر اساس آیه شریفه « و الذین جاهدوا فینا لنهیدنهم سبلنا و ان الله لمع المحسنین » خداوند کسانی را که در راه او قدم بردارند، به طور خاص هدایت می کند.
- (۳۰) مثالی برای ایجاد زمینه برای رشد و تعالی شخص مومن بنویسید. مانند یافتن دوست خوب، شرکت در یک جلسه قرآنی و خواندن یک کتاب تاثیر گذار و هدایتگر و پیدا کردن توفیق توبه و استغفار.

(۳۱) در کسب توفیق الهی چه چیزی نقش تعیین کننده ای دارد؟ مثالی بیاوردید. عامل درونی-الف) دو نفر باهم آیاتی را از رسول خدا می شنیدند ، اما این آیات ایمان یکی را تقویت می کرد ولی بر لجابت و کفر دیگری می افزود.ب) دونفر در گذر از یک مسجد صدای اذان را می شنوند یکی به مسجد می رود تا نماز اول وقت بخواند و دیگری بدون توجه از کنار مسجد میگذرد.

(۳۲) منظور از سنت سبقت رحمت بر غضب چیست؟ از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می کند. خداوند در مورد محبتش به بندگان می فرماید: پروردگار شما ، رحمت را بر خود واجب کرده است.

(۳۳) *محبت خداوند گناهکار را هم شامل می شود. (ص) صحیح

(۳۴) اگر خداوند بر کسی غضب می کند، باز هم از دریچه لطف و رحمت است راه بازگشت گناهکار به خدا همیشه باز است. (ص/غ)

(۳۵) *نمونه هایی از سبقت رحمت خدا بر غضب او را بیان کنید. آمزش گناهان با توبه، آمزش برخی گناهان با انجام کار نیک، حفظ آبروی بندگان گناهکار، پذیرش عبادت اندک، و رضایت سریع از کسی که طلب آمزش کرده.

(۳۶) سبقت رحمت خدا بر غضب او را در مورد نوشتن کار نیک و گناه چگونه است؟ وقتی انسان کار نیک انجام می دهد، خداوند به فرشته اش فرمان می دهد که فوراً آن را ثبت نماید ، اما وقتی گناهی مرتکب می شود از فرشته خود می خواهد تا صبر کند تا بنده اش توبه کند و جبران نماید؛ و در صورتی که توبه نکرد آن گناه را ثبت نماید. همچنین خداوند عمل نیک را چند برابر پاداش می دهد و کار بد را به اندازه ی خودش جزا می دهد.

(۳۷) انسانی که به دام گناه می افتد خداوند چه شرایطی برای او فراهم می کند؟ بتواند توبه کند و از گناه دوری کند ؛ حتی اگر بارها گناه کرد و توبه نمود ، باز هم خداوند از گناه او می گذرد.

(۳۸) *سنت املاء و استدراج را توضیح دهید. اگر کسانی چنان در گناه و باطل پیش روند و از کار خود خرسند باشند و با حق دشمنی ورزند و لجابت ورزند ، خداوند به آنها فرصتی می دهد و بر امکانات و نعمتهای آنان می افزاید و آنها این فرصتها و نعمتها را وسیله غوطه ور شدن در گناهان قرار می دهند، در حقیقت، مهلت ها و نعمت ها ، با اختیار و اراده خودشان به صورت بلای الهی جلوه گر شده و باعث می شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین و سنگین تر شود و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیکتر شوند. این سنت که از جمله سنت های حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه است، سنت «املاء و استدراج» نام دارد.

(۳۹) *و فور نعمت در چه صورتی نشان دهنده سنت املا و استدراج است؟ فرصت ها و نعمت ها را وسیله غوطه ور شدن در گناهان قرار می دهند.

(۴۰) * سنت حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه = سنت «املاء و استدراج»

(۴۱) آیه «وَالَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ» بیانگر کدام سنت الهی است؟ سنت «املاء و استدراج»

(۴۲) مهلت به گمراهان موجب چه چیزی می شود؟ مهلت دادن به گمراهان ، بر امکانات آنان می افزاید و آنها با استفاده از همین امکانات با اختیار و اراده خودشان به صورت بلای الهی جلوه گر شده و باعث می شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین و سنگین تر شود و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیکتر شوند .

(۴۳) قرار گرفتن در دایره « سنت املاء و استدراج» نتیجه چیست؟ عمل خود انسان

ادامه سوالات درس ۶ دین و زندگی (۳) پایه دوازدهم رشته های تجربی و ریاضی

۴۴) طبق فرمایش امام صادق علیه السلام هنگامی که خداوند خیر بنده اش یا شر بنده اش (بنده ای که غرق گناه شده) را بخواهد چه رفتاری با او می کند؟ هنگامی که خداوند خیر بنده اش را بخواهد، اگر بنده، گناهی مرتکب شود او را گوشمالی می دهد تا بباد توبه بیفتد و هنگامی که شر بنده اش {بنده ای که غرق گناه شده است} را بخواهد، بعد از انجام گناه نعمتی به اومی بخشد تا استغفار را فراموش کند و به راه خود ادامه دهد. این همان است که خداوند فرموده: سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

۴۵) سخن امام علی علیه السلام: «چه بسا احسان پیاپی خدا، کسی را گرفتار کند و پرده پوشی خدا او را مغرور سازد و با ستایش مردم فریب خورد و خدا هیچ کس را همانند کسی که به او مهلت داده، امتحان و آزمایش نکرده است» به کدام یک از سنن الهی اشاره دارد؟ = سنت املاء و استدراج

۴۶) سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او را توضیح دهید. رهنمود های قرآن کریم و پیشوایان دین بیانگر آن است که آینده ی زندگی هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می دهد، در مواردی بسیار تحت تأثیر رفتار های گذشته او، اعماز رفتار های خوب و بد است. ۴۷) حدیث «مَنْ يَمُوتُ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرُ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالْأَجَالِ وَمَنْ يَعْيشُ بِالْإِحْسَانِ أَكْثَرُ مِمَّنْ يَعْيشُ بِالْأَعْمَارِ» از امام صادق علیه السلام به کدام سنت اشاره دارد؟ به سنت «تأثیر اعمال انسان در زندگی او» اشاره دارد.

۴۸) چه عواملی سبب افزایش یا کاهش عمر می شود؟ صله ی رحم و محبت به خویشان و صدقه دادن عمر را افزایش و قطع رحم و بی محبتی به خویشان عمر را کاهش می دهد.

۴۹) چه عواملی زندگی را بهبود می بخشد؟ احسان به والدین، امانت داری، لقمه حلال، آب دادن به درخت تشنه یا سیراب کردن حیوانات و نیز برطرف کردن اندوه و غصه دیگران زندگی را بهبود می بخشد.

۵۰) عوامل نزول بلا و عدم استجابت دعا را بنویسید. ظلم به دیگران و افزایش گناه، اعم از فردی و اجتماعی

۵۱) سبب نزول برکات الهی = تقوا و ایمان واقعی به خداوند

جواب فعالیت های درس ششم (سنت های خداوند در زندگی) دینی دوازدهم تجربی و ریاضی

با تفکر در آیات صفحه قبل، پیام های زیر را تکمیل کنید: ص ۶۶

۵. هر انسانی در زندگی خود همواره به وسیله امور شر یا با امور خیر در معرض امتحان و آزمایش قرار می گیرد.

سوره انبیاء، آیه ۳۱

۲. هر کس ادعای ایمان کند مورد آزمایش قرار می گیرد.

سوره عنکبوت، آیه ۲

۳. رحمت واسعه الهی به همه افراد جامعه، چه نیکوکار و چه بدکار می رسد.

سوره اسراء، آیه ۲۶

۴. خداوند کسانی را که در راه او گام بر می دارند، به طور خاص هدایت می کند.

سوره عنکبوت، آیه ۱۴

۱. خداوند به کافران مهلت می دهد و آنان از این مهلت در جهت افزایش گناه استفاده می کنند.

سوره آل عمران، آیه ۷۳

۱. برخی گناهکاران به دست خویش خود را در معرض هلاکت قرار می دهند و به تدریج گرفتار عذاب می شوند.

سوره اعراف، آیه ۵۳۲

۷. خداوند پاداش کار نیک را چند برابر و کیفر کار بد را به اندازه خودش می دهد و این نشانه لطف و رحمت

الهی است.

سوره انعام آیه ۵۱۶

۳. مطابق قانون الهی، آینده انسان بر اساس رفتار خوب یا بد انسان ها رقم می خورد.

سوره اعراف، آیه ۴۱

تفکر در متن ص ۶۹

* چه تفاوت هایی میان کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می داند با کسی که آن را یک پیشامد طبیعی می شمارد، وجود دارد؟

۱. کسی که مصیبت را امتحان الهی می داند در برابر مصیبت صبر و شکیبایی می ورزد، اما کسی که اعتقادی به این مسأله ندارد، بی تاب می کند و تحمل مواجه شدن با مصیبت را ندارد.

۲. کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می داند، گرفتار یأس و ناامیدی نمی شود زیرا می داند خداوند همه این سختی و

مشقات را به بهترین شکل جبران میکند اما کسی که این نگاه را ندارد سریع دچار بحرانهای روحی، یأس و افسردگی می شود.

۳. کسی که مصیبت را امتحان الهی می داند مصیبت و گرفتاری را پله ای برای رشد معنوی خود می داند پس با مواجهه صحیح با این

مصیبت بر ایمان خود می افزاید اما کسی که این نگاه را ندارد، با هر مصیبتی به خداوند گمان بد می برد و از خدا دورتر می شود.

پیام آیات ص ۷۳

* با توجه به آیات ۱۸۲ و ۱۸۱ سوره اعراف تحلیل کنید در چه صورتی وفور نعمت نشانه سنت استدراج است؟ بر این نکته تاکید شده

است که سنت استدراج در خصوص کسانی است که اعتقادی به خدا و دستورات او ندارند (و الذین کذبوا بآیاتنا). بنابراین صرف وفور

نعمت دلیل بر گرفتار شدن به استدراج نیست بلکه اگر کسی غرق در نعمت باشد و در همان حال بی اعتقاد به خداوند و دستورات او

باشد، او گرفتار استدراج شده است. حضرت علی علیه السلام نیز در این خصوص می فرماید: اگر مشاهده کردی، با وجود معصیت

غرق در نعمتی بدان گرفتار استدراجی.